DOMSTOLENS DOM
AF 29. JANUAR 1975 [1]

Angelo Alaimo
mod Préfet du Rhône
(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Tribunal administratif Lyon)

Sag 68/74

Sammendrag

Fri bevægelighed — arbejdstagere — statsborgere i en medlemsstat — beskæftigelse på en anden medlemsstats territorium — børn — undervisning — adgang under samme betingelser som statsborgerne i modtagerlandet — rækkevidde
(Rådets forordning nr. 1612/68, artikel 12, første afsnit)

Artikel 12 i forordning nr. 1612/68 bestemmer, at børn af en statsborger i en medlemsstat, som er eller har været beskæftiget på en anden medlemsstats territorium har adgang til undervisning »på samme vilkår som statsborgere« i modtagerlandet, og sikrer derved de omhandlede børns ligestilling med hensyn til alle de rettigheder, der følger af adgangen.

I sag 68/74

angående en anmodning, som i medfør af EØF-traktatens art. 177 af Tribunal administratif i Lyon er indgivet til Domstolen for i den sag, som verserer for nævnte ret mellem

ANGELO ALAIMO

og

PRÉFET DU RHÔNE (præfekten for Rhône-departementet)

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af art. 12 i Rådets forordning (EØF) nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet (EFT-specialudgave 1968 (II), s. 467; orig. ref. JO nr. L 257 af 19. 10. 1968),

1 — Processprog: Fransk.

afsiger

DOMSTOLEN

sammensat af: præsidenten R. Lecourt, afdelingsformændene J. Mertens de Wilmars og J. Mackenzie Stuart, dommerne A. M. Donner (refererende), R. Monaco, P. Pescatore, H. Kutscher, M. Sørensen og A. O'Keeffe,

generaladvokat: J.-P. Warner
justitssekretær: A. Van Houtte

følgende

DOM

Sagsfremstilling

De faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb og de indlæg, som er indgivet i henhold til art. 20 i protokollen vedrørende statutten for Domstolen, kan sammenfattes således:

I — Faktiske omstændigheder og skriftveksling

Nuziata Alaimo, datter af Angelo Alaimo, italiensk statsborger med beskæftigelse i Frankrig, oppebar et statsstipendium, mens hun fulgte undervisningen på Collège d'enseignement technique i Villeurbanne. Hun kunne ikke fortsætte undervisningen ved denne skole, idet hun ikke blev oprykket til andet klassetrin. Siden har hun fulgt undervisningen i École Delegue, hvor hun udelukkende kan gøre krav på et stipendium fra departementet og ikke på et statsstipendium. Den 7. februar 1972 indgav hr. Alaimo en begæring om et departementsstipendium til præfekten for Rhône-departementet. Ved skrivelse af 11. februar 1972 meddelte denne Alaimo, at hans begæring om et stipendium var blevet afslået med den begrundelse, at »Conseil Général i Rhône-departementet under hensyn til det hvert år foreliggende betydelige antal af begæringer om stipendier har besluttet at forbeholde sin økonomiske hjælp for elever med fransk statsborgerskab«.

Ved stævning af 11. februar 1972 nedlagde Alaimo ved Tribunal Administratif i Lyon påstand om annullation af førnævnte beslutning fra præfekten i departementet Rhône under anbringende af myndighedsmisbrug. Han gør gældende, at beslutningen strider mod art. 12 i Rådets forordning (EØF) nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet (EFT-specialudgave 1968 (II), s. 467; orig. ref. JO nr. L 257 af 19. 10. 1968). Præfekten for departementet Rhône har i

sine indlæg nedlagt påstand om frifindelse med den begrundelse, at elever med fremmed statsborgerskab — når de følger undervisningen i en teknisk skole — dels kan opnå et statsstipendium dels et stipendium ydet af bistandskontoret for fremmedarbejdere (Service social de la main-d'œuvre étrangère) betalt over budgettet for bistandsprogrammet for indvandrere, og at Conseil général, som besluttede, at der ikke skulle ydes stipendier til elever med fremmed statsborgerskab, har enekompetence til at fastsætte reglerne for, hvem der skal oppebære de stipendier, som betales over departementets budget.

Ved kendelse af 5. september 1974, indregistreret på Domstolens justitskontor den 16. september 1974, har Tribunal administratif i Lyon besluttet at udsætte sagen og i henhold til EØF-traktatens art. 177 at anmode Domstolen om en præjudiciel afgørelse af spørgsmålet, om følgende afsnit i artikel 12 i Rådets forordning (EØF) nr. 1612/68

»såfremt en statsborger i en medlemsstat . . . har hans børn adgang . . . på samme vilkår som statsborgerne i denne stat«

— kan fortolkes således, at den blot sikrer lighed i adgangen for børn af en statsborger i en medlemsstat til at blive indskrevet til undervisningen;

— eller om den også skal forstås således, at den herudover sikrer dem en faktisk lighed med hensyn til alle de rettigheder, som følger af adgangen.

I henhold til art. 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af Alaimo, præfekten for departementet Rhône, Den italienske Republiks regering og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

II — Indlæg indgivet i henhold til art. 20 i statutten for Det europæiske økonomiske Fællesskabs Domstol

1. Alaimo har anført, at modtagelsen i Frankrig af børn af fremmede statsborgere i undervisningsinstitutionerne på samme indmeldelsesvilkår som de franske børn må være »i overensstemmelse med de fundamentale undervisningsprincipper og menneskerettigheder, der gælder for det franske territorium«. Man må formode, at art. 12 i forordning nr. 1612/68 føjer noget til denne situation ved at bestemme, at børnene af enhver af medlemsstaternes statsborgere har adgang til undervisning på samme vilkår som statsborgerne i modtagerlandet. Hvis ikke disse »vilkår« omfattede de økonomiske vilkår, ville der foreligge en alvorlig og utilstedelig forskelsbehandling. En sådan begrænsning kunne tvinge de pågældende personer enten til at vende tilbage til deres hjemland for at fortsætte deres undervisning eller til at give afkald på skolegang og faglig uddannelse på grund af, at deres forældre ikke magter at støtte dem økonomisk. Det følger af det i traktaten indeholdte forbud mod forskelsbehandling og af princippet om ligestilling mellem statsborgerne af forskellig nationalitet inden for Fællesskabet, at disses børn bør stilles lige med hensyn til alle de rettigheder, som deres adgang til undervisning medfører.

2. Præfekten for departementet Rhône har anført, at han henholder sig til ordlyden af sit svarskrift, der er forelagt for Tribunal administratif i Lyon. Han har videre bemærket, at de nationale undervisningsstipendier først fra skoleåret 1973-1974 omfatter udenlandske elever, som har bopæl i Frankrig og er indskrevet på realskolerne, og at Conseil général du Rhône i forbindelse hermed den 17. december 1973 besluttede, at børn af udlændinge, som opfylder de samme betingelser, ligeledes kan modtage stipendier fra departementet.

3. Den italienske regering har bemærket, at fortolkningen af art. 12 i forordning (EØF) nr. 1612/68, der er den nærværende sags genstand, er blevet givet af Domstolen i sag nr. 9/74 (Casagrande), dom af 3. juli 1974, Sml. 1974, s. 773. I dommen kendte Domstolen for ret, at den nævnte forordnings art. 12 ikke alene opfatter reglerne vedrørende adgangen til undervisningen men også de generelle foranstaltninger, der skal lette deltagelsen heri. Under hensyn til denne afgørelse er det overflødigt at analysere problemet yderligere.

Det er åbenbart, at reglen i den nævnte artikel indbefatter de økonomiske vilkår for adgangen, som både omfatter den eventuelle fritagelse for betaling af skolepenge og ydelsen af økonomisk hjælp. Fællesskabsbestemmelserne vedrørende arbejdskraftens frie bevægelighed tilsigter at skabe en grundlæggende lighed i alle sektorer, herunder vilkårene for børnenes skolegang, mellem indenlandske arbejdere og medlemsstaternes statsborgere. Ligheden i den økonomiske støtte til adgangen og hjælpen til undervisningen er et afgørende og principielt led i reglen i nævnte artikel 12.

4. Kommissionen har gjort gældende, at fortolkningen af art. 12 i Rådets forordning nr. 1612/68 rejser to spørgsmål:

a) indeholder art. 12 et forbud mod forskelsbehandling?

b) skal dette forbuds anvendelsesområde, som art. 12 begrænser »til adgangen til undervisningen . . .«, undergives en snæver eller en udvidende fortolkning?

— Det foreliggende præjudicielle spørgsmål går ud på, om udtrykket »såfremt en statsborger i en medlemsstat . . . har hans børn adgang . . . på samme vilkår som statsborgere i denne stat,« kun vedrører betingelserne for indskrivning til undervisningen eller om bestemmelsen også garanterer ligestilling med hensyn til alle de rettigheder, som står i forbindelse med adgangen. Tribunal administratif i Lyon synes at nære den opfattelse, at artiklen indeholder et forbud mod forskelsbehandling, der gælder umiddelbart i hver af medlemsstaternes retsorden.

Domstolen har stadfæstet denne fortolkning i dommen i sag nr. 9/74 (Casagrande).

— Med hensyn til fastlæggelsen af rækkevidden af dette forbud mod forskelsbehandling har Kommissionen anført Domstolens faste praksis, som udtrykt i dom af 15. oktober 1969 i sag nr. 15/69 (Ugliola), Recueil 1969, s. 363, og dom af 13. december 1972 i sag nr. 44/72 (Marsman), Recueil 1972, s. 1243. I henhold til denne praksis »hviler fællesskabsbestemmelserne på det sociale område på det princip, at der efter hver af medlemsstaternes ret skal tilsikres de statsborgere fra andre medlemsstater, der er beskæftiget på den pågældende stats territorium, alle de fordele, som denne indrømmer sine egne statsborgere«. Desuden følger det af dom af 11. april 1973 i sag nr. 76/72 (Michel S.), Sml. 1973, s. 457, at artikel 12 i forordning nr. 1612/68 ikke blot tager sigte på at garantere adgang til undervisning. I den ovenfornævnte sag nr. 9/74 bekræftede Domstolen på ny denne fortolkning, idet det konkluderedes, at den i artiklen indeholdte bestemmelse ikke alene omfatter reglerne vedrørende adgangen til undervisningen men også de generelle foranstaltninger, der skal lette deltagelsen i denne. Når Domstolen nærer denne opfattelse, synes der ikke at være tvivl om, at den udtryksmåde, som er anvendt i art. 12 i forordning nr. 1612/68, skal fortolkes udvidende, hvoraf følger en ligestilling hvad angår de økonomiske betingelser, herunder særlig tildelingen af undervisningsstipendier, der er hjemlet i modtagerlandets retsorden for at lette adgangen til undervisningen.

III — De mundtlige forhandlinger

Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, repræsenteret af sin juridiske

rådgiver Marie-José Jonczy som befuldmægtiget, blev hørt i restmødet den 22. januar 1975.

Generaladvokaten har fremsat sit forslag til afgørelse i retsmødet den 22. januar 1975.

Præmisser

1 Ved dom af 5. september 1974, indgået til Domstolen den 16., har Tribunal administratif i Lyon i henhold til EØF-traktatens art. 177 stillet et spørgsmål vedrørende fortolkningen af art. 12 i Rådets forordning (EØF) nr. 1612/68 af 15. oktober 1968 om arbejdskraftens frie bevægelighed inden for Fællesskabet (EFT-specialudgave, 1968 (II), s. 467; orig. ref. JO nr. L 257);

2 det fremgår af sagsakterne, at sagsøgeren i hovedsagen har nedlagt påstand om annullation af en beslutning fra præfekten for departementet Rhône, hvorved man afslog at yde et undervisningsstipendium fra departementet til hans datter med den begrundelse, at »Conseil général du Rhône har besluttet at forbeholde sin økonomiske hjælp for elever med fransk statsborgerskab«;

3 nævnte artikel 12 bestemmer: »Såfremt en statsborger i en medlemsstat er eller har været beskæftiget på en anden medlemsstats område, har hans børn, hvis de er bosat på denne medlemsstats område, adgang til almindelig undervisning, lærlingeuddannelse og faglig uddannelse på samme vilkår som statsborgere i denne stat«, og det spørges, om denne ligestilling begrænser sig til vilkårene for at tilmelde sig undervisningen eller omfatter alle de rettigheder, som følger af adgangen til undervisningen;

4 ifølge den femte betragtning til forordning nr. 1612/68 er forordningen vedtaget med følgende særlige begrundelse: »retten til fri bevægelighed forudsætter, for at den objektivt set kan udøves i frihed og værdighed, ...« at »alle hindringer, der står i vejen for arbejdskraftens bevægelighed ... endvidere [skal] fjernes, især med henblik på at arbejdstageren kan samles med sin familie i modtagerlandet og betingelserne for denne families integration i modtagerlandets miljø«;

5 som det fremgår af Domstolens dom af 3. juli 1974 i sag nr. 9/74 (Sml. s. 773), forudsætter en sådan integration med hensyn til et barn af en arbejdstager med statsborgerskab i en anden medlemsstat, der ønsker at deltage i en højere undervisning, at dette barn under samme betingelser som dets ligestillede i bopælsstaten kan nyde de fordele, der er hjemlet i modtagerlandets lovgivning for at fremme uddannelsen;

6 hermed blev det ved dommen altså kendt for ret, at »artikel 12 i forordning nr. 1612/68 ikke alene omfatter reglerne om adgangen til undervisning men også de generelle foranstaltninger, der skal lette deltagelsen i denne«;

7 den foreliggende sag, som vedrører et analogt tilfælde, har ikke vist nogen faktisk eller retlig omstændighed, der kan føre til en anden fortolkning af bestemmelsen;

8 herefter må der svares, at art. 12 i forordning nr. 1612/68 skal fortolkes således, at der herved sikres de pågældende børn ligestilling med hensyn til alle de rettigheder, der følger af adgangen.

Vedrørende sagsomkostningerne

9 De udgifter, der er afholdt af Den italienske Republiks regering og Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, som har indgivet indlæg til Domstolen, kan ikke godtgøres;

10 da retsforhandlingerne i forhold til parterne i hovedsagen udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne.

På grundlag af disse præmisser,

kender

DOMSTOLEN

med hensyn til det spørgsmål, der er forelagt den af Tribunal administratif de Lyon ved kendelse af 8. september 1974, for ret:

Artikel 12 i forordning nr. 1612/68 skal fortolkes således, at der herved sikres de pågældende børn ligestilling med hensyn til alle rettigheder, der følger af adgangen.

Lecourt Mertens de Wilmars Mackenzie Stuart Donner Monaco
Pescatore Kutscher Sørensen O'Keeffe

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 29. januar 1975.

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT J.-P. WARNER FREMSAT DEN 22. JANUAR 1975 [1]

Høje Ret.

I den foreliggende sag kan jeg fremsætte mit forslag til afgørelse omgående og på processproget. Det bliver yderst kortfattet, idet det forekommer mig tilstrækkeligt, som både Kommissionen og Den italienske Republik, at fastslå, at det spørgsmål, som er rejst ved forelæggelseskendelsen fra Tribunal administratif i Lyon, allerede er afgjort ved Deres dom i sag nr. 9/74 *Casagrande* mod *Landeshauptstadt München* (Sml. 1974, s. 773), og at jeg ikke ser nogen grund til at gentage, hvad der blev statueret i den omtalte dom. Tværtimod fastholder jeg den opfattelse, jeg gjorde gældende dengang.

Idet jeg anvender denne doms konklusion på indholdet af det spørgsmål, som Tribunal i Lyon har stillet, foreslår jeg, at De kender for ret, at art. 12 i Rådets forordning nr. 1612/68 — ved at bestemme, at børn af en statsborger i en medlemsstat, som er eller har været beskæftiget på en anden medlemsstats område, har adgang til undervisning »på samme vilkår som statsborgere« i modtagerlandet — ikke alene omfatter reglerne vedrørende adgangen til undervisningen men også alle de rettigheder, som følger af denne adgang.

1 — Oversat fra fransk.